УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2'373

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/01>**Алексєєва Л. О.**

Бердянський державний педагогічний університет

Глазова С. М.

Бердянський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ СИНЕСТЕЗІЙНИХ МЕТАФОРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ У ТВОРАХ ПРЕДСТАВНИКІВ «НОВОЇ ПОЕЗІЇ»

Сучасний етап розвитку мовознавчої науки характеризується міждисциплінарним підходом до вивчення різних мовних утворень. Одним із таких явищ є синестезія. Синестезія – це психічний феномен, що притаманний людині тією чи іншою мірою. Саме тому інтерес до синестезії проявляється в різних галузях сучасної науки: медицині, психології, філософії, естетиці, культурології, мистецтвознавстві, лінгвістиці і літературознавстві, поетиці тощо. У лінгвістиці ж послуговуються трьома шляхами вивчення синестезійних явищ: синкретичним, когнітивним та метафоричним.

Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування синестезійних метафоричних моделей у творах представників «нової поезії» (М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса та ін.). У науковій роботі з'ясовано зміст поняття «синестезійна метафора» у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці, визначено її місце серед інших засобів художнього вираження, описано структурно-семантичні особливості побудови літературної синестезійної метафори, виявлено засоби вираження цих конструкцій у творах М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса, досліджено текстоутворюючі потенції, особливості функціонування літературної синестезійної метафорики у творах поетів.

На основі аналізу мовного матеріалу можемо стверджувати, що творчість українських поетів-шістдесятників – М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса – збагатила світову літературу яскравими художніми узагальненнями, незвичайними поетичними образами. Авторські синестезії позбулися символістської концептуальності і мають психолого-фізіологічну основу утворення, репрезентуючи гру-синтез різних значень перцептивної семантики – тактильної, зорової, одоративної, смакової, слухової. Дослідження поетичних творів митців доводять, що всі вони використовували синестезію, яка стала характерною ознакою «нової поезії».

Аналіз авторських синестезійних метафоричних моделей М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса не є завершеними і потребують подальшого вивчення. Важливою перспективою подальших наукових розвідок є розгляд метафор з точки зору генетичного та міфопоетичного аспектів.

Ключові слова: лінгвістика, синестезія, авторська синестезія, міжчуттєві асоціації, синестезійна метафора, синестезійна метафорична модель.

Постановка проблеми. Феномен синестезії відомий науці впродовж трьох століть, а перші спроби трактувати поняття почали в наукових розвідках приблизно сто років тому. Учені відносять синестезію до основних властивостей чуттєвого пізнання, оскільки вона поєднує різні відчуття у процесі їх відображення психікою

людини. Відтворення психічних складників через мову здійснюється завдяки механізму переносного значення, що є підґрунтям для існування багатьох тропів української мови: епітетів, порівнянь, алегорій, уособлень, метонімії, синекдох, складних метафоричних конструкцій тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науці синестезія розглядається як категорія філософії, медицини, психології, мистецтвознавства, лінгвістики тощо. У мовознавстві сформувалися три основні підходи до вивчення синестезійних явищ: синкретичний (злиття двох різних за характером якостей у нову, представники – О. Веселовський, Р. Дірвен), когнітивний (поєднання синкретизму й подібності – Г. Нікітін, М. Складєвська), метафоричний (Б. Уорф, С. Ульман). Прихильники метафоричної природи синестезії кваліфікують її як один із видів метафори, розглядаючи це явище у широкому та вузькому розумінні. Це й зумовлює актуальність дослідження.

Постановка завдання. У нашій роботі ми ставимо такі цілі: відповідно до сучасних наукових принципів проаналізувати особливості функціонування синестезійних метафоричних моделей у мовотворчості представників «нової поезії» (В. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненко, В. Стуса та ін.) у структурно-семантичному аспекті та визначити авторські особливості вживання синестезійної метафорики.

Поставлені цілі передбачають вирішення таких завдань:

- розглянути зміст поняття «синестезійна метафора» у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці, визначити її місце серед інших засобів художнього вираження;
- дослідити структурно-семантичні особливості побудови літературної синестезійної метафори, виявити засоби вираження цих моделей у творах представників «нової поезії» – В. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненко, В. Стуса;
- визначити текстоутворюючі потенції, особливості функціонування літературної синестезійної метафорики у творах поетів-шістдесятників.

Цілі й завдання дослідження зумовили використання таких **методів**: структурно-семантичного, суцільної вибірки, спостереження та опису, контекстологічного й трансформаційного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Натепер у науці не існує єдиної теорії та методологічних підходів щодо вивчення феномена синестезії, який має давню історію вивчення з-поміж гуманітарних і природничих наук (філософії, естетики, психології, фізіології, медицини, мистецтвознавства, мовознавства). Також маємо різні погляди на тлумачення природи синестезії: «фізіологічна аномалія», перцептуально-сенсорний і семантико-пізнавальний прояви мислення.

Пізнання та ідентифікація людиною світу, формування перцептивних образів починається з чуттєвого відображення дійсності. Цілісне сприйняття об'єктів навколишнього середовища забезпечує взаємодія відчуттів. Для вчених є актуальними наукові розвідки, що пов'язані з вивченням особливої форми взаємодії цих почуттів – міжсенсорним зв'язком, синестезією.

Слово «синестезія» вперше зустрічається в праці французького критика Жюль Мілля про мультисенсорне сприйняття (1892 р.). Згідно з визначенням, яке подається в німецькому тлумачному словнику Дудена, синестезія є медичним терміном і позначає стимуляцію одного органу чуття за одночасного подразнення іншого, наприклад, відчуття кольору під час слухання певних звуків. А з іншого боку, термін «синестезія» використовується в літературознавстві, особливо у характеристиці мови романтизму і символізму, яке виражене словами об'єднання декількох сенсорних відчуттів, наприклад, «кричущий пурпур» [6].

З кінця XIX ст. синестезію (на той час досліджувався тільки психофізіологічний аспект) активно починають вивчати мовознавці. До 1920-х р. XX ст. наряду з терміном «синестезія» дослідники використовували такі терміни, як «фотизми» (зорові синестезії), «хроместезія» або «синопсія» («кольоровий слух»). У лінгвістиці під терміном «синестезія» позначається як сам процес міжчуттєвих асоціацій, так і його результати» [7, с. 126], тобто лексичні або фразеологізми одиниці, які побудовані на перенесенні позначень відчуттів від одного органу чуття на інший.

Дослідник синестезійних процесів С. Воронін слушно зауважує: синестезія – це явище виникнення у відповідь на подразники вторинних відчуттів і уявлень іншої якості; спільна робота (відчуттів), за якої особливості відчуттів одного виду (наприклад, слухових) переносяться на інший вид відчуттів (наприклад, зорових); синестезія – це явище переносу якостей однієї модальності на іншу; синестезія – це феномен сприйняття, який полягає в тому, що враження, яке відповідає даному подразникові й специфічний для певних органів чуттів, супроводжується іншим, додатковим враженням або образом, при цьому часто таким, який характерний для іншої модальності [3, с. 82–83].

На думку Л. Короткової, синестезія – це особливий спосіб сприйняття, коли деякі стани, явища, поняття і символи мимоволі наділяються додатковими якостями: кольором, запахом, текстурою, смаком, геометричною формою,

звуковою тональністю або положенням у просторі. Ці якості ілюзорні: органи чуття, які зазвичай відповідають за їх появу, в синестетичному сприйнятті не беруть участі. При цьому почуття немов змішуються: людина може бачити або відчувати звук, чути колір, відчувати текстуру або геометричну форму мелодії і т. д. [8, с. 112].

Американський лінгвіст Б. Уорф зауважував на тому, що «синестезія – це можливість сприйняття за допомогою органів якогось одного відчуття, явищ, що відносяться до області іншого, наприклад, сприйняття кольору або світла через звуки, і навпаки, повинна була би зробитися більш усвідомленою завдяки лінгвістичній метафоричній системі, яка передає непросторове уявлення за допомогою просторових термінів» [18, с. 163]. Таким чином, думки, відчуття або звуки, за які відповідає сфера непросторового сприйняття, передаються за допомогою лексем, що позначають елементи просторового, тим самим приписуючи нашим думкам, відчуттям, звуковим відчуттям властивості, спочатку їм не властиві – колір, форму, контури, структуру. Ми погоджуємося з автором у тому, що дана властивість синестезійної метафори відіграє величезну роль у мистецтві.

З іншого боку, «синестезія – це своєрідний стилістичний маркер, що відкриває читачеві специфіку світосприймання і світовідчуття письменника і поета, його бачення навколишньої дійсності» [15, с. 102]. Використання синестезійних метафор дозволяє зрозуміти «внутрішній світ поета, особливості його мислення, його пристрасті, схильності» [13].

Важливість синестезійної метафори для літератури очевидна, адже даний троп допомагає створювати особливо яскраві образи і передавати навіть найскладніші відчуття, а також дає читачеві уявлення про світовідчуття автора. Синестезійні метафори містять досить «несподівані» поєднання і, таким чином, «розширюють можливості тексту, кордони його сприйняття» [12, с. 392].

Як і кожне явище, синестезія потребує класифікації, і найбільш змістовним, на думку Б. Галєєва, є схематичний варіант, запропонований Ж. Д'Удіном: «Зірка Ж. Д'Удіна». На вершинах «Зірки Д'Удіна» знаходяться «зовнішні» відчуття, які складають ієрархію від вищих (зору та слуху), до нижчих (дотику, смаку та нюху) [4 с. 61–62]. Лінії – зв'язки, які їх з'єднують, діють в обидві сторони (наприклад, між зором і слухом, це: «Дивлюся зорям в мерехтливій вічі, в **оранжєвє**

шептаннє...» [5, с. 113]; «Гуде вогонь – веселий сатана, **червоним рөготом** вихоплюється з печі» [10, с. 270].

Синестезійні процеси ретельно досліджуються в літературознавстві й лінгвістиці, але й дотепер вчені не об'єднали свої зусилля для створення єдиної теоретичної бази щодо цього феномену. Здебільшого синестезію розуміють як метафорично-образне вербальне утворення, обидва компоненти якого належать до сфери чуттєвого сприйняття, причому вказують на їхню різноманітну модальність. А. Шамота, розглядаючи типи переносних значень прикметників, зазначає, що «мовне явище синестезії надзвичайно широкорозвинене і особливо яскраво виступає саме в галузі прикметника, хоча має місце також і в іменнику, і в дієслові...» [19, с. 27].

Потрібно зазначити, що синестезійні прийоми зустрічаються ще в давніх літературних пам'ятках Китаю («Лаоцзи»), Індії («Рігведа»), Риму (елегії Овідія, Тібулла), Єгипту («Тексти пірамід»), Греції («Гомеровські гімни») тощо. Наприкінці XIX ст. феномен синестезії входить до літератури із сонетами Ш. Бодлера («Співмірності»), А. Рембо («Голосні»), К. Бальмонта («Аромат Сонця»), проникаючи в поезію через тропи і стилістичні фігури, в яких наявні міжчуттєві зіставлення.

З позицій літературознавства синестезію розглядають як «особливий різновид метафори, що відображає багатогранність художнього світосприйняття» [11, с. 123]. У системі поетичного мовлення типовим виявом синестезії є метафорична конструкція. С. Ульман, аналізуючи семантичні універсалиї, зауважує, що явище синестезії є універсальною формою метафори [17, с. 106]. Б. Уорф робить акценти на тому, що, «можливо, першопочатком метафори є синестезія, а не навпаки» [18, с. 64].

Отже, синестезія – художній прийом, поєднання в одному тропі різних, іноді далеких, асоціацій. Феномен впливає із природно-біологічної властивості людини переживати водночас враження, одержані від кількох органів чуття, що приводить до синтезу кількох відчуттів, наприклад, сприймання кольору або світла через звуки, і навпаки.

У лінгвістиці послуговуються трьома шляхами вивчення синестезійних явищ: синкретичним (йдеться про злиття двох різних за характером якостей у нову, представники – О. Веселовський, Р. Дірвен), когнітивним (коли спостерігається поєднання синкретизму і подібності – Г. Нікітін, М. Склярєвська), метафоричним (Б. Уорф, С. Ульман). Дослідники метафоричної природи

синестезії кваліфікують її як один із видів метафори, розглядаючи це явище в широкому розумінні (універсальна форма метафори) та вузькому розумінні (перенесення найменувань, які ґрунтуються на подібності відчуттів і сприймаються суб'єктом).

Дослідження синестезійних метафор допомагають зрозуміти особливості сприймання і пізнання людиною навколишнього світу. Ми вважаємо, що синестезійні метафоричні моделі – це поєднання рівня чуттєвого сприйняття і вербальної сигнальної системи, передумовою виникнення якої є суперечність між людським пізнанням навколишнього світу й обмеженими ресурсами мови. У разі коли потреба правильно диференціювати ознаку наштовхується на відсутність конкретних слів, дієвим засобом вирішення цих суперечностей виступає синестезійна метафорична конструкція.

Синестезійна метафора трактується нами, як метафора, в якій властивості предметів відриваються від їхніх носіїв, слова втрачають основне значення і вживаються в переносному значенні, принагідно створюється можливість утворення будь-яких відповідностей.

Для з'ясування природи синестезійних перенесень має значення те, якими органами чуття сприймається дана якість, що відображена в значенні слова. Художньо-естетичне відображення дійсності митці досягають асоціацією з відчуттями зору, слуху, дотику, нюху, смаку, що через посередництво уяви може викликати різні образи. Виокремлюють десять моделей механізму синестезії, зокрема: «зір – слух», «дотик – слух», «дотик – зір», «смак – слух», «запах – слух», «зір – смак», «запах – зір», «дотик – смак», «дотик – запах», «смак – запах».

Синестезія сприяє розкриттю думок та почуттів автора, підсилює емоційно-оцінне забарвлення мови, допомагає знайти найближчий шлях до читача. Провідна роль у творенні словесної образності належить метафорі. Поезія, художній текст – основне середовище існування метафор, які несуть у собі конкретно-пізнавальні можливості і функціонують як засіб лінгвального осмислення та репрезентації нової інформації. Саме метафора як виражальний засіб є яскравою ознакою самобутності ідіостилію поета. Авторська метафора завжди оригінальна, неповторна і влучна, вона є підґрунтям успіху мистецького твору. У системі поетичного мовлення типовим виявом синестезії є метафорична конструкція [1, с. 10].

Ми вважаємо, що літературна (поетична) синестезія є вербальною фіксацією міжсенсорних асоціацій, які виникають у письменника під час сенсорного контакту зі світом. Адже в поезії слово може бути почуте і побачене на різних рівнях, наприклад, мелодійному, колористичному, пластичному. Ця особливість, цей витончений характер конкретно-чуттєвого бачення світу помітно вирізняє поезію серед інших мистецтв. Наприклад, у системі поетичного мовлення поетів-шістдесятників типовим виявом синестезії є метафорична конструкція: «*Смугла музика точених ніг*», «*У пахучому співі вишень*», «*Ми чуєм трав зелений крик*» [5, с. 43, 77, 129]; «*Біла симфонія снігу*», «*Але у вітру голос пересох*», «*Болять дисонанси*» [10, с. 245]; «*Ловлю її до тону шовкового голосу*» «*На стінах порох і скорбота, і запах крику, крові й поту*», «*І дух терпкий нічної свідини*» [16, с. 362, 154, 78]; «*Важко дивитися в очі ганьби*» [14, с. 290]; «*Лілова тінь весни*», «*Грози вишневі очі*», «*Червоний светр, білий сміх я обійняв за плечі*», «*Лимонний вітер задмухав понаддніпровий вечір...*» [2, с. 75, 43, 116, 189].

Чуттєве бачення світу помітно вирізняє твори шістдесятників серед інших періодів літератури. Світла гама кольорів (жовтий, зелений, голубий, золотистий, білий, синій) у значенні оновлення, розквіту, підкреслює оптимістичне світосприйняття природи: «*Очі материнські і білява хата*» [14, с. 236]; «*Дніпро, старенький дебаркадер, левино-жовті береги лежать, на кігті похиливши зелену гриву шельюги*» [9, с. 45]; «*В кукурудзинні з-за лиману, Де тихі дині в жовтих снах, Де зайченята плачуть маму І голубим сміється птах...*» [2, с. 78].

Наявність синестезійних метафоричних асоціацій у творах поетів «нової поезії» свідчить про неосаяжність їхнього творчого потенціалу, налаштування на внутрішнє мовлення, намагання створити художній світ творів через індивідуальну образну інтерпретацію всієї сукупності почуттів.

Стилетворчим чинником мовотворчості шістдесятників виступає синестезія, побудована на тактильних асоціаціях, що дає змогу авторам передати мінливе враження настрою, динаміку єдності світу, певну змістовну філософську позицію автора. Спостерігаючи будь-яке явище, художники слова отримують замість звичайного тільки їм відомі асоціації. Наприклад, форму вираження ознак слуху та дотику фіксуємо в рядках В. Симоненка, І. Драча, Л. Костенко, В. Стуса.

У цій моделі властивості, пізнавані тактильними відчуттями, використовуються для означення звукових вражень:

*«Зимовий вечір, / Закуривши люльку,
Розсипав зорі, / Неначе іскри,
Пустив хмарки, / Мов кільця диму,
І, проскрипівши чобітьми,
Шепнув морозам, / Щоб готували вікна...»*

[14, с. 160];

«Від твоїх музичних дотиків у небі розквітають зорі», «Пекучі мелодії жал», «В сивих коників теплім сюрчанні...», «Мокро хлипати у блакитну хустку...», «Обтяжені тишею й безрухом птиці», «Бо ошпарює реквієм мою душу окропом» [5, с. 25, 111, 83, 136, 179, 194];

«Але мовчали, тяжко так мовчали», «Давила бархатна тиша», «Наталія молилась гаряче», Мені хтось душу тихо взяв за плечі – заговорив шопенівський ноктиюрн, «Ту, без котрої холодно словам» [10, с. 47, 85, 112, 303];

«Ловлю її до тону шовкового голосу» [16, с. 220].

Уривок з поезії М. Вінграновського виявляє синестезію, яка передає відчуття дотичності до фізичного тіла (в уяві читача миттєво постає непідробна ніжність і ласка у взаємовідносинах між чоловіком та жінкою):

«Кого я так люблю – люблю тільки тебе.

Рука моя в твоїй руці співає,

І погляд твій в душі моїй цвіте

Тим квітом, імені якому ще не знаю...» [2, с. 112].

В. Симоненко вдало використовує розгорнуту дієслівну метафору, що характеризується перенесенням значення зі сфери слухової на зорову:

«Нежданий вечір виповза з печери,

мовчазні тіні висилає густо...»?

«Буду тебе ждати, там де вишня біла виглядає з саду тихо і несміло» [14, с. 148, 367].

У рядках поезій І. Драча, Л. Костенко відбувається перенесення значення зі сфери зорової на слухову: *«Зірок золоте каяття мовчить мені тоном малиновим», «Дивлюся зорям в мерехтливій вічі, в оранжеве шептання...», «Де кров'ю блаватною ринва гуде»* [5, с. 113]; *«У срібній тиші урочистих пауз», «Такі густі смарагдові слова», «Гуде вогонь – веселий сатана, червоним реготом вихоплюється з печі»* [10, с. 95]; *«У полі спить зоря під колоском / І сонно слуха думу колоскову, І сонна тиша сонним язиком / Шепоче саду сиву колискову...»* [2, с. 130].

У поезіях М. Вінграновського зустрічаємо синестезійні метафори одоративного значення (метафори запахових вражень). Ускладнення

метафори здійснюється за допомогою ідентифікації дотикових вражень за асоціацією зі слухом, наприклад:

«Сміється заць з морквою за вухом,

Мокреньким носом ловить сніження...

І пахне шишка біля себе сухо,

І степ лежить від мене – до коня...» [2, с. 65].

У рядках Л. Костенко, В. Стуса, І. Драча запахові властивості отримують смакове наповнення: *«Який солодкий дим багать»* [10, с. 267]; *«І губи гіркі, аж солоні, і досі ще пахнуть»* [16, с. 111]; *«Яке терпке життя всеприминує солодким димом обгорілих літ!»* [5, с. 36].

Одномоментного ефекту синестетизму В. Стус, І. Драч та М. Вінграновський досягають шляхом поєднання кольору й звуку, наприклад:

«Самотньо сновигає голос у синіх нетрях вечорів» [16, с. 258];

«Його шептання, вогняне й суворе...» [5, с. 81];

«Дрімає вітру срібна дуда,

І дика груша в сні дичить,

Лиш не ляга моя прибудла,

Лиманом з поля ідучи» [2, с. 112].

Зорові властивості отримують тактильне наповнення в подвійній метафорі, яку зустрічаємо у творі Л. Костенко «Записки українського самотнього»: *«Приснився дятел, що клює націю в скроню. Дятел був як дятел, дзьобатенький і пістрявий, а нація якась аморфна, розпливчаста, і все підставляє скроню»* [9, с. 156].

Ми вважаємо, що образно-метафоричний світ визначає творчу індивідуальність митців слова. У проаналізованих творах феномен синестезії є вираженням через мовну семантику фізіологічних асоціацій між даними різних видів відчуттів: зорових, звукових, нюхових, смакових. Це засвідчує асоціативність та унікальну складність мислення поетів.

Висновки і пропозиції. Синестезія як психологічне явище зумовлює унікальні метафоричні перенесення, що дають змогу письменникові надати тексту виразності й експресивності, оптимізувати сприйняття читачем художнього твору. Виникнення синестезичних метафор у мовотворчості поетів-шістдесятників може бути пояснено асоціативним мисленням окремої людини. Ці метафори є результатом творчої уяви, що залежать від психологічного стану автора. Синестезійні метафори, як й інші засоби художнього увиразнення, сприяють розкриттю думки і почуттів автора, підсилюють емоційне забарвлення мови, дають можливість виявити особливості суб'єктивного світосприйняття.

Поетична мова шістдесятників відзначається вмінням знайти найбільш вдалі й доречні засоби для вираження своїх думок, почуттів, що виражається яскравою, самобутньою образно-метафоричною насиченістю поетичного слова. Синестезійна метафорика розширює мовно-виражальні можливості слова, власне, авторські синестезії позбулися символістської концептуальності й мають психофізіологічну основу утворення, залучаючи зорову, слухову, смакову, тактильну, одоративну семантику, наповнюють читацьку аперцепцію новим чуттєвим змістом.

Творчість українських поетів-шістдесятників – М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса – збагатила світову літературу яскравими художніми узагальненнями, незвичайними поетичними образами. Дослідження поетич-

них творів митців доводять, що всі вони використували синестезію, яка стала характерною ознакою «нової поезії». Авторські синестезії дозволяють зрозуміти й розкрити внутрішній світ поетів, проаналізувати особливості мислення митців, досягнути світобачення та світосприйняття, впливають на естетичне сприйняття людиною літератури, відіграють активну роль у створенні художнього образу, підсилюють емоційний вплив на реципієнта.

Аналіз авторських синестезійних метафоричних моделей у творах поетів-шістдесятників – М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, В. Стуса – не є завершеними і потребують подальшого вивчення. Важливою перспективою подальших наукових розвідок є розгляд метафор з точки зору генетичного та міфопоетичного аспектів.

Список літератури:

1. Алексеева Л. О., Глазова С. М. Метафоричні конструкції у мовотворчості символістів як типовий вияв синестезії. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 18–19 жовтня 2019 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. С. 7–11.
2. Вінграновський М. С. Цю жінку я люблю. Київ : Дніпро, 1990. 205 с.
3. Воронин С. В. Основы фоносемантики. Ленинград : Высшая школа, 1982. 364 с.
4. Галеев Б. М. Человек, искусство, техника (проблема синестезии в искусстве). Казань : Сфера, 1987. 264 с.
5. Драч І. Ф. Драматичні поеми. Київ : Дніпро, 1982. 284 с.
6. Duden. URL: www.duden.de
7. Ищенко И. Г., Ким К. К. Способы реализации синестезии в американских музыковедческих текстах. *Вестник Амурского государственного университета. Гуманитарные науки*. 2014. № 66. С. 126–132.
8. Короткова Л. В. Синестезійність як один із принципів архітектоніки англomовного креативного дискурсу. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. № 9. Т. 1. С. 112–116.
9. Костенко Л. В. Записки українського самашедшого. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 416 с.
10. Костенко Л. В. Вибране. Київ : Дніпро, 1989. 559 с.
11. Никитина Т. Э. Синестезия как художественный прием в произведениях И. А. Бунина. URL: <http://journals.susu.ru/lcc/article/view/273/400>
12. Сатретдинова А. Х. Синестезия как основной стилиобразующий элемент поэтического текста Серебряного века. *Известия ПГУ им. В. Г. Белинского*. 2012. № 27. С. 392–395.
13. Сафина Г. Можно ли «видеть» звуки и «слышать» запахи? URL: http://synesthesia.prometheus.kai.ru/safina_r.htm
14. Симоненко В. А. Вибрані твори ; упорядник А. М. Ткаченко. Київ : Смолоскип, 2012. 850 с.
15. Смолина А. Н. Синестезия как троп метафорического типа. *Журнал Сибирского Федерального университета. Гуманитарные науки*. 2009. Т. 2. С. 101–108.
16. Стус В. С. Вибрані твори. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 352 с.
17. Ульман С. Семантические универсалии. Новое в лингвистике. Москва : Просвещение, 1970. Вып. V. 279 с.
18. Уорф Б. Л. Отношение норм поведения и мышления к языку. *Новое в лингвистике*. Москва : Издательство иностранной литературы, 1960. 464 с.
19. Шамота А. М. Переносне значення слова в мові художньої літератури. Київ : Наукова думка, 1967. 125 с.

**Alekseeva L. O., Hlazova S. M. FEATURES OF THE FUNCTIONING
OF SYNESTHETIC METAPHORICAL MODELS IN THE POETIC WORKS
OF REPRESENTATIVES OF THE “NEW POETRY”**

The current stage of linguistic science development is characterized by an interdisciplinary approach to the study of different linguistic formations. Synesthesia is one of such phenomena. Synesthesia is a psychic phenomenon that is inherent in a person in one way or another. That is why the interest in synesthesia is manifested in various fields of modern science: medicine, psychology, philosophy, aesthetics, cultural studies, fine art studies, linguistics and literature criticism, poetics, etc. In linguistics, there are three ways of studying synesthesia: syncretic, cognitive, and metaphorical.

The article is devoted to the study of features of the functioning of synesthetic metaphorical models in the poetic works of representatives of the “New Poetry” (M. Vinhranovskyi, I. Drach, L. Kostenko, V. Symonenko, V. Stus, etc.). In the scientific work the content of the concept “synesthetic metaphor” has been clarified in Ukrainian and foreign linguistics, its place among other means of artistic expression has been determined, the structural and semantic features of the construction of the literary synesthetic metaphor have been described, the means of expression of these constructions in the poetic works by M. Vinhranovskyi, I. Drach, L. Kostenko, V. Symonenko, V. Stus have been identified, and the text-forming intentions and peculiarities of the functioning of literary synesthetic metaphors in the poets’ works have been investigated.

Based on the analysis of the language material, we can maintain that the poetic works of Ukrainian “the Sixtiers” (“shistdesiatnyky”) poets – M. Vinhranovskyi, I. Drach, L. Kostenko, V. Symonenko, V. Stus – enriched the world literature with vivid artistic generalizations, unusual poetic images. The author’s synesthesia has lost its symbolic conceptualism and has a psychological and physiological basis of formation, representing the game-synthesis of different meanings of perceptual semantics – tactile, visual, odorous, taste, auditory. Studies of the poetic works of the artists prove that all of them used synesthesia, which became a characteristic feature of the “New Poetry”.

The analysis of the authors’ synesthetic metaphorical models used by M. Vinhranovskyi, I. Drach, L. Kostenko, V. Symonenko, V. Stus are not complete and need further study. An important prospect of the further scientific exploration is the consideration of metaphors in terms of genetic and mythopoetic aspects.

Key words: linguistics, synesthesia, author’s synesthesia, inter-sensory associations, synesthetic metaphor, synesthetic metaphorical model.